OILAVIY TA’LIMDA KOLLOBRATIV TEXNOLOGIYALARNING XALQARO MODELLERI: FINLYANDIYA, YAPONIYA VA AQSH TAJRIBASI

Raxmatullayeva Havasxon Bahromovna
Qo‘qon Universiteti “Ta’lim” kafedrasi o‘qituvchisi

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada oilaviy ta’limda kollaborativ texnologiyalarning qo‘llanilishi hamda Finlyandiya, Yaponiya va AQSHdagi ilg‘or tajribalar tahlil qilinadi. Har bir mamlakatda oila va maktab o‘rtasidagi hamkorlikning o‘ziga xos modeli shakllangan bo‘lib, ular orqali o‘quvchilar ta’limi va tarbiyasining sifatini oshirishga erishilgan. Maqolada bu tajribalar qiyosiy tahlil qilinadi, ularning umumiy va farqli jihatlari yoritiladi, shuningdek, ushbu modellarni O‘zbekiston ta’lim tizimiga moslashtirish imkoniyatlari haqida takliflar beriladi. Tadqiqot natijalari oilaviy ta’lim sifatini oshirish, ota-onalar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash yo‘nalishida amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: oilaviy ta’lim, kollaborativ texnologiyalar, xalqaro tajriba, Finlyandiya ta’limi, Yaponiya ta’limi, AQSH ta’limi, maktab-oila hamkorligi, ota-onalar ishtiroki, raqamli aloqa, ijtimoiy hamkorlik, ta’lim sifati

Zamonaviy ta’lim tizimida oila – bola shaxsini shakllantirish va rivojlantirishdagi asosiy muhitlardan biri sifatida e’tirof etiladi. Ayniqsa, oilaviy ta’limning sifati va samaradorligi farzandning ijtimoiy faolligi, bilimga bo‘lgan munosabati hamda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarining shakllanishida muhim omil hisoblanadi. Shu jihatdan, ta’lim jarayonida ota-onalar bilan maktab o‘rtasidagi uzviy hamkorlik, ya’ni kollaborativ texnologiyalardan foydalanish dolzarb masalalardan biri bo‘lib bormoqda.

Kollaborativ yondashuv – bu ta’lim jarayonida barcha ishtirokchilar, ya’ni o‘quvchi, o‘qituvchi va ota-onaning faol hamkorligi asosida bilim egallashga asoslangan uslubdir. Bunday hamkorlikda oilaning ta’lim jarayonidagi ishtiroki nafaqat bolaning motivatsiyasini oshiradi, balki o‘qish samaradorligini ham sezilarli darajada yaxshilaydi.

Bugungi kunda dunyoning ko‘plab rivojlangan mamlakatlari, jumladan, Finlyandiya, Yaponiya va AQSH ta’lim tizimlarida oilaviy ta’limga innovatsion yondashuvlar, shu jumladan kollaborativ texnologiyalarni samarali joriy qilish orqali ijobiy natijalarga erishilmoqda. Har bir davlat o‘zining milliy qadriyatlari va ta’lim an’analariga asoslangan holda, oilaviy ta’limda hamkorlikning o‘ziga xos modellari va yondashuvlarini ishlab chiqqan.

Kollaborativ ta’lim – bu o‘quv jarayonida birgalikda faoliyat yuritish, o‘zaro fikr almashish va muammolarni birga hal qilish orqali o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini chuqurlashtirishga qaratilgan metoddir. Bu yondashuv o‘qituvchi, o‘quvchi va ota-onalar o‘rtasida ijobiy, ochiq va samarali muloqot asosida shakllanadi. Aynan shu jihati bilan u oilaviy ta’lim jarayonida alohida o‘rin egallaydi.

Finlyandiya ta’lim tizimi bugungi kunda dunyodagi eng ilg‘or va samarali tizimlardan biri sifatida tan olingan. Bu muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biri – oilaviy ta’limga bo‘lgan e’tibor va ota-onalar bilan ta’lim muassasalari o‘rtasidagi mustahkam hamkorlikdir. Fin ta’lim modelida kollaborativ yondashuv asosiy tamoyillardan biri bo‘lib, bu yondashuv ta’lim ishtirokchilarining teng huquqli va faol hamkorligi asosida yo‘lga qo‘yilgan.

Finlyandiyada har bir o‘quv yilining boshida ota-onalar bilan individual uchrashuvlar tashkil etiladi. Bu uchrashuvlarda bola rivoji, ehtiyojlari va o‘qituvchi-oila hamkorligi rejalashtiriladi. Shuningdek, ota-

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

onalar muntazam ravishda darslarga taklif qilinadi va sinfda bo‘layotgan jarayonlardan xabardor qilinadi. Fin ta’lim tizimida ta’lim sifati nafaqat maktab yoki o‘qituvchi zimmasida, balki ota-onalar va hukumat darajasidagi siyosiy qo‘llab-quvvatlashga ham bevosita bog‘liq. Maktablar ota-onalar bilan doimiy aloqada bo‘lib, muhim qarorlar hamkorlikda qabul qilinadi.

Har bir bola o‘ziga xos o‘quv sur’atiga ega deb qaraladi. Bu esa o‘quvchilarning o‘z oilaviy muhitida qanday o‘qishga ko‘nikkanini hisobga olgan holda, ta’lim jarayoniga individual yondashishga imkon beradi. Ota-onalar bu jarayonda faol ishtirok etadi, bolaga uyda qanday sharoit yaratish lozimligi bo‘yicha tavsiyalar oladi.

Finlyandiyada barcha bolalar ta’limda teng huquqlidir. Bu tamoyil oilalarning ijtimoiy-iqtisodiy holatidan qat’i nazar, barcha farzandlarga sifatli ta’lim olish imkonini beradi. Shuningdek, maktablar ota-onalarga psixologik va pedagogik maslahat xizmatlari orqali yordam ko‘rsatadi.

Yaponiya ta’lim tizimi dunyoda intizom, mehnatsevarlik, ijtimoiy mas’uliyat va qadriyatlarni yosh avlod ongiga singdirishdagi yuksak darajasi bilan ajralib turadi. Ushbu tizimda oila va maktab o‘rtasidagi hamkorlik — ta’lim jarayonining ajralmas qismi hisoblanadi. Yaponiyada kollaborativ yondashuv o‘ziga xos milliy an’analar va jamoaviylik ruhida shakllangan bo‘lib, ta’limdagi barqarorlik va samaradorlikni ta’minlovchi asosiy omillardan biridir.

Yaponiyada ota-onalar bola ta’limidagi faol ishtirokchi bo‘lib, bolaning maktabdagi har bir qadami bilan tanishib boradi. Ota-onalar maktab hayotida ko‘ngilli ravishda qatnashadi: maktab hududini tozalash, sinf tadbirlarini tashkil etishda ishtirok etish — odatiy hol.

Har bir maktabda ota-onalar va o‘qituvchilar uyushmasi mavjud bo‘lib, ular o‘rtasidagi aloqa mustahkam yo‘lga qo‘yilgan. Ushbu uyushmalar o‘quvchilar uchun qulay muhit yaratish, tarbiyaviy ishlarni tashkil qilish, ota-onalar o‘rtasida tajriba almashish kabi funksiyalarni bajaradi.

Ota-onalar bilan o‘quv yili davomida bir necha marta individual va guruhiy uchrashuvlar o‘tkaziladi. Shuningdek, har kuni o‘quvchi orqali maxsus “aloqa daftarchasi” yuboriladi — bu daftarda o‘qituvchi o‘quvchining holati, xulqi yoki o‘zgarishlari haqida yozadi, ota-onalar esa o‘z fikrlarini bildiradi.

Yaponiya ta’lim tizimida oila va maktab birgalikda bolani nafaqat bilimli, balki axloqiy, jamiyatga foydali shaxs sifatida tarbiyalashni maqsad qiladi. Bunda ota-onalar o‘quvchilarga ijtimoiy mas’uliyat, hurmat, tartib va hamkorlik ruhini singdirishda faol rol o‘ynaydi.

Yaponiyada kollaborativ yondashuv — bu nafaqat texnologik yoki tashkiliy usul, balki jamiyatning asosiy qadriyatlaridan biridir. Ta’lim jarayoni maktab bilan cheklanmay, oilada davom etadi. Bu tizimda ota-onalar bolaning har tomonlama kamolotida asosiy hamkor sifatida qaraladi. Oila va maktab o‘rtasidagi kuchli ijtimoiy rishtalar bolalarning ma’naviy va intellektual yetukligini ta’minlaydi.

Amerika Qo‘shma Shtatlarida ta’lim jarayoni yuqori darajada individuallashtirilgan, ya’ni har bir bolaning o‘ziga xos ehtiyojlari, ijtimoiy holati va oilaviy muhitidan kelib chiqib tashkil etiladi.

AQSHda o‘quvchilarning ijtimoiy-iqtisodiy holati, irqiy, milliy yoki til farqlari inobatga olinadi. Har bir oila bilan individual tarzda ishlash tizimi yo‘lga qo‘yilgan. O‘quvchilar uchun “Individual Ta’lim Rejalari” (IEP) tuziladi va bu jarayonda ota-onalar faol ishtirok etadi.

AQSH tajribasi ota-onalarni faqat nazoratchi yoki yordamchi emas, balki ta’lim jarayonining to‘laqonli hamkorlari sifatida ko‘rishga asoslangan. Raqamli texnologiyalar, individual yondashuv va jamoatchilik asosida shakllangan bu tizim ota-onalarning farzand tarbiyasidagi ishtirokini kengaytiradi va ta’lim sifatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Finlyandiya, Yaponiya va AQSH tajribalari oilaviy ta’limda kollaborativ texnologiyalarni qo‘llashda har biri o‘ziga xos yondashuvlarga ega bo‘lsa-da, ular orasida umumiyliklar ham, farqliliklar ham mavjud. Uchala davlatda ham ota-onalar bolalarning ta’lim va tarbiyasida bevosita va faol ishtirok

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

etadi. Bu ishtirok turli shakllarda — uchrashuvlar, seminarlar, jamoaviy tadbirlar yoki onlayn muloqotlar orqali amalga oshiriladi.

Har uch davlatda ham maktab va oila o‘rtasida doimiy, tizimli hamkorlik yo‘lga qo‘yilgan. Bu aloqa doirasida bolalar rivojiga oid ma’lumotlar almashiladi, qarorlar birgalikda qabul qilinadi.

Finlyandiya tajribasida moslashuvchanlik va ishonch asosida shakllangan hamkorlik modeli mavjud bo‘lsa, Yaponiya tajribasi intizom, qadriyatlar va ijtimoiy birdamlikka asoslangan, AQSH esa raqamli texnologiyalar va individual yondashuv orqali ota-onalarni jalb etishda yetakchilik qiladi.

Bu tajribalarning har biri o‘z sharoitida samarali bo‘lsa-da, ularning ba’zi unsurlarini o‘zimizga moslashtirish orqali O‘zbekistonda ham oilaviy ta’limning sifatini oshirish mumkin.

Finlyandiya modelida ishonch va tenglik asosida shakllangan hamkorlik, Yaponiyada intizom va qadriyatlar**,** AQSHda esa raqamli texnologiyalar va ijtimoiy muvozanat ustuvorlik qiladi. Bu tajribalar, ayniqsa, o‘zbek ta’lim tizimini takomillashtirishda muhim amaliy ahamiyatga ega. O‘zbekistonda ham oilaviy ta’limni rivojlantirishda maktab va oila o‘rtasidagi muloqotni mustahkamlash, raqamli platformalar orqali axborot almashishni tizimlashtirish, ota-onalarni pedagogik va psixologik jihatdan tayyorlash bo‘yicha dasturlarni joriy etish va eng asosiysi, bolaga nisbatan yagona tarbiyaviy yondashuvni shakllantirish zarur.

Shunday ekan, xalqaro tajribalardan o‘rganish, ularni o‘z sharoitimizga moslashtirish orqali ta’lim jarayonining sifatini oshirish, barkamol avlodni tarbiyalashda katta bosqich bo‘lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Baxromovna, R. H. (2025). TEXNOLOGIYA TA'LIMI VA UNI O'QITISH METODIKASI BOSHLANG'ICH SINFLARDA O'QITISH. PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS, 4(43), 409-424.
2. Inoyatova, D. (2024). BOSHLANG‘ICH SINF O‘QUVCHILARINING HISSIY INTELLEKTINI OSHIRISHDA KITOB O‘QISHNING AHAMIYATI. University Research Base, 130-134.
3. Inoyatova, D. Q. (2024). BOSHLANG ‘ICH TA’LIMDA TA’LIM TEXNOLOGIYALARINI QO ‘LLASH: TAJRIBA VA ISTIQBOLLAR. QO‘QON UNIVERSITETI XABARNOMASI, 12, 96-98.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.